

Crisisbestrijding: je kunt dat irritante paard slaan, maar kost je dat straks niet je koningin?

We moeten een slag om de arm houden, maar op het moment van schrijven – begin zomer – lijkt de corona-crisis onder controle. Kunnen we al lessen trekken? Nee, denk ik. Zelfs over de effectiviteit van het gevoerde beleid is het lastig iets te zeggen: de statistieken die nu per Europees land de oversterfte in beeld brengen, laten zien dat Nederland een middenmoter is, en dat de cijfers bij de zwaarst getroffen landen (Hongarije, Portugal) iets meer dan twee keer zo hoog liggen. Maar welke factoren precies tot deze tussenstand leidden, en wat we zien na de te verwachten ondersterfte in de komende jaren, weten we niet. *The jury is still out.*

Bovendien: we praten vooralsnog alleen over de schade van de brand en het bluswerk; niet over de prijs die wellicht op langere termijn nog betaald moet worden, bijvoorbeeld door beleid dat nog uitgerold zal worden om herhaling te voorkomen.

De afloop van de Eerste Wereldoorlog schiet mij te binnen als het gaat over de gevolgen op termijn van crisisbestrijding. Nadat agressor Duitsland in 1918 capituleerde werd dat land gedwongen tot het doen van herstelbetalingen aan de geallieerden. Het gevoel van vernedering en frustratie daarover bood Hitler vijftien jaar later de voedingsbodem voor zijn Nazi-partij. Gretig lieten jonge Duitsers zich een volgende oorlog in sturen.

Nog een voorbeeld: na de WO II werd duidelijk dat een wereld waarin een paar Europese landen via hun koloniën Zuidoost Azië en Afrika bestuurden op zijn einde moest lopen. De VS, redder van Europa en zelf een voormalig Britse kolonie, dwong dat af. Een acute crisis was er nog niet, maar gewelddadige opstanden – zoals in Indonesië – werden wel gevreesd. Geopolitiek en ethisch was dat koloniale model niet meer verdedigbaar. Vijftien jaar na WO II was dekolonisatie vrijwel een feit. Mooi! Werkelijk? De prijs die er in Afrika en Zuidoost Azië op humanitair vlak werd betaald voor dat corrigeren van een volkenrechtelijke misstand was een lange reeks gruwelijke stammen- burgeroorlogen. Ongeveer dezelfde de fout werd tien jaar

geleden nogmaals gemaakt in Noord-Afrika. In ondermeer Libië en Egypte werden met militaire steun van Amerika zittende, wrede regimes omver geworpen. De Arabische Lente was doorgebroken. Maar zie nu waar het 'oplossen' van die crisis toe leidde.

Nee, ik weet niet hoe het anders had kunnen of moeten gaan. Maar in de genoemde voorbeelden laten wel een wonderlijk wegkijken zien van de verderliggende gevolgen van het crisisbestrijding. Misschien moet dat meer worden gezien als een partij schaken: ja, je kunt dat irritante paard slaan, maar kost je dat drie zetten later niet je koningin? En uiteindelijk je koning?

Op dit moment is de pandemie al bijna *'the crisis that wasn't'*. Maar reken maar dat we over een aantal jaren spreken van de wereld van vóór en na Covid 19. Ik voorvoel heimwee naar de tijd van vóór de explosieve, maar verborgen toename in het monitoren van gedrag van burgers. Naar de tijd van voor online werken en boodschappen doen; naar de tijd waarin toeval en een mate van risico nog werd getolereerd. Veiligheid gaat stevast boven vrijheid. Het zal de leeftijd zijn, maar ik wil nu al terug naar het pre-covidium.

Maar dit is niet alles. Er is iets waarvan de impact in de toekomst enorm kan blijken: de manier waarop we – macro-economisch – tegen geld aan kijken. De pandemie dwong overheden wereldwijd om op ongekende schaal schulden te maken. In theorie een mega-probleem. Maar misschien niet als we afscheid nemen van het idee dat geld een schaars ruil- en opvoermiddel is. Als we accepteren dat het een massa-psychologische stemming-beïnvloeder is: psychofarmaca voor de wereldeconomieën. Wat er rond cryptomunten gebeurt suggereert ook al dat geld niet meer is wat het was. Het gekke van deze verandering is overigens: ik kan onmogelijke inschatten of dit duurzaam, houdbaar, en dus positief zal uitpakken, of toch ronduit desastreus.

Bert Bakker

Freelance financieel-economisch journalist en publicist